

Oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog Prigorja za djecu predškolske i mlađe školske dobi

Srblijinović, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:915527>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

Sveučilište Sjever

Završni rad br. 187/MED/2022

Oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog Prigorja za djecu predškolske i mlađe školske dobi

Nikolina Srbljinović, 3762/336

Sveučilište Sjever

Odjel za Medijski dizajn

Završni rad br. 187/MED/2022

Oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog Prigorja za djecu predškolske i mlađe školske dobi

Student

Nikolina Srblijinović, 3762/336

Mentor

Igor Kuduz, doc.art

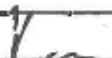
Koprivnica, rujan 2022. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za umjetničke studije		
STUDIJSKI PROGRAM	preddiplomski i sveučilišni studij Medijski dizajn		
PRISTUPNIK	Nikolina Srbiljnović	STATISTIČKI BROJ	3782/336
DATUM	13.09.2022.	KOLEGIJ	Grafičko uređivanje
NASLOJ RADA	Oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog Prigorja za djecu predškolske i mlađe školske dobi		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Forming a picture dictionary of Local Idioms of Kalnik Prigorje for children of preschool and younger school age		
MENTOR	Igor Kuduz	AVANJUR	doc.art
ČLANOV PUVJERENSTVA	1. _____ 2. doc. art. Andro Giunio, predsjednik 3. doc. art. Niko Mihaljević, član 4. doc. art. Igor Kuduz, član 5. doc. art. Luka Borić, zamjenski član		

Zadatak završnog rada

BR	187/MED/2022		
OPIS	<p>Tema ovog završnog rada je "Oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog Prigorja za djecu predškolske i mlađe školske dobi", a cilj je formiranje didaktičkog materijala u svrhu obučavanja zavičajnog govora. Najvažniji ciljevi izrade ovog rječnika su da djeca steknu znanje o svojem zavičaju, upoznaju njegovu jedinstvenost i grade zavičajni identitet, a pritom se posebna pažnja posvećuje govorima. Uz ovaj slikovni rječnik dijete će moći povezati ilustrirane pojmove s riječima zavičajnog govora te tako razvijati zanimanje za daljnje učenje i istraživanje. Rječnik je ilustrirana publikacija manjeg formata, edukativnog karaktera, namijenjena mlađim uzrastima, s pojmovima poredanim abecednim redom i pripadajućim ilustracijama kako bi dijete moglo lakše prepoznati i usvojiti riječi.</p> <p>U radu je potrebno:</p> <ul style="list-style-type: none">- istražiti i utvrditi poznavanje zavičajnog govora kod djece mlađe govorne skupine- ispitati razliku korištenja zavičajnog govora između učenika gradske i seoske govorne sredine- istražiti geografske i povijesne osobitosti mjesnih govora- odabrati grad i sadržaj rječnika- realizirati vizualno rješenje rječnika, tematski i estetski primjereno uzrastu djeteta		
ZADATAK UREĐEN		FOTOPIS MENTORA	

Sveučilište
Sjever

O istu obrascu

Predgovor

Djeca se od najranije dobi susreću sa standardnim hrvatskim jezikom, bilo u vrtićima ili školama, a Internet i tehnologija dostupni su im već od malih nogu. Tako se sve više gubi upotreba mjesnog govora kod mlađe populacije. Djecu je potrebno poticati i razvijati kod njih interes prema zavičaju, svojem kraju i zavičajnom jeziku. Zbog svega navedenog cilj ovog završnog rada je oblikovanje malog slikovnog rječnika zavičajnog govora potkalničkog Prigorja, kako bi se pridonijelo očuvanju mjesne tradicije govora i poticanje interesa za zavičajni govor kod djece mlađe populacije.

Ovim putem želim se i zahvaliti svom mentoru, doc.art Igoru Kuduzu na stečenom znanju i korisnim savjetima koje mi je dao prilikom studiranja i pisanja završnog rada.

Sažetak

Cilj ovog završnog rada je da djeca steknu znanje o svojem zavičaju, zavičajnom govoru te grade zavičajni identitet, kao i formiranje obrazovnog materijala u svrhu očuvanja zavičajnog govora. Upravo su mladi ti koji će nastaviti prenositi vrijednost tradicije, kulture i običaja. U doba globalizacije svakidašnji zavičajni govor gubi svoje osobitosti. Sve manje stanovnika sporazumijeva se zavičajnim govorom. Poticanje i prenošenje zavičajnog govora najmlađim govornicima vrlo je važno za prenošenje i promicanje zavičajnog govora. Najvažniji cilj izrade ovog slikovnog rječnika je da djeca steknu znanje o svojem zavičaju, upoznaju njegovu jedinstvenost i grade zavičajni identitet, a pritom se posebna se pažnja posvećuje govorima.

Ključne riječi: slikovni rječnik, ilustracija, grafičko oblikovanje, zavičajni govor, zavičajni identitet

1.	UVOD	1
2.	SLIKOVNI RJEČNIK – DEFINICIJA	2
2.1.	Što je slikovni rječnik?	2
2.2.	Razlika između slikovnog rječnika i običnog leksikografskog rječnika	2
2.3.	Važnost slikovnog rječnika i utjecaj na razvoj dječjeg govora	3
3.	ZAVIČAJ, ZAVIČAJNOST I ZAVIČAJNI IDENTITET	4
3.1.	Definiranje pojma zavičaj	4
3.2.	Potkalničko prigorje i njegovanje zavičajnog identiteta toga kraja	5
4.	METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	7
4.1.	CILJ I PROBLEM ISTRAŽIVANJA	7
4.2.	MJERNI INSTRUMENTI I NAČIN PROVOĐENJA ISTRAŽIVANJA	7
4.3.	ISPITANICI	7
4.4.	HIPOTEZE	8
4.5.	VARIJABLE	8
4.6.	PROVEDBA ISTRAŽIVANJA	8
4.7.	REZULTATI PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA	10
5.	Oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog prigorja	14
5.1.	Cilj oblikovanja	14
5.2.	Znanja koja se usvajaju izradom ovog rječnika	14
5.3.	Koncepcija i ustrojstvo rječnika	14
5.4.	Ilustracije	15
5.5.	Tipografija	17
6.	Zaključak	24
7.	Literatura	25
8.	Popis slika	25

Sveučilište
Sjever

SVEUČILIŠTE
SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog Prigorja za djecu predškolske i mlade školske dobi

Ja, Nikolina Srbljinović (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog Prigorja (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Nikolina Srbljinović
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Nikolina Srbljinović (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog Prigorja za djecu predškolske i mlade školske dobi (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Nikolina Srbljinović

Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.

1. UVOD

Djeca su standardnom književnom jeziku izložena od najranije dobi jer pohađaju vrtiće i škole. Od malih nogu imaju pristup Internetu i tehnologiji. Tako sve više usvajaju standardni jezik, a odbacuju dijalekt. Iako se djeca u svakodnevnoj komunikaciji služe mjesnim govorom, u obrazovnim ustanovama koristi se standardni jezik. Zbog toga se sve manje upotrebljava mjesni govor kod mlađe populacije, kojeg većinom ili u potpunosti zamjenjuje standardni jezik.

Upravo to me inspiriralo na izradu ovog slikovnog rječnika kako bih kod djece potaknula interes za zavičajni govor. Cilj ovog slikovnog rječnika je osvijestiti potrebu očuvanja jezičnog blaga za buduće generacije, kao i poticanje interesa za očuvanje jezične baštine i tradicije mjesnog zavičajnog govora. Djeca uvijek najbolje uče kroz vizualne tehnike. Djeca od najranije dobi vole otkrivati nove stvari i pojave, jako su znatiželjna i brzo uče, usvajaju nove riječi i jezik. Stoga je ovaj rječnik namijenjen djeci mlađeg uzrasta. Dobar slikovni rječnik uključuje riječi koje se koriste u dječjem svakodnevnom govoru. Riječi su poredane abecednim redom, uz pripadajuće ilustracije koje predstavljaju značenje riječi. Slikovni rječnik kod djece potiče pismenost, obogaćuje vokabular i razvija jezične vještine.

U ovom završnom radu objasnit ću najvažnije pojmove vezane uz narječje i zavičajni govor, te govor potkalničkog Prigorja. Objasnit ću karakteristike govora potkalničkog Prigorja kao i njegova zastupljenost. Prikazat ću važnost i značenje očuvanja i promicanja zavičajnog govora. Prikazat ću i rezultate provedenog istraživanja s dodatnim saznanjima i podacima koji govore o zastupljenosti i poznavanju zavičajnog govora kod djece. Objasnit ću pojam i osobitosti slikovnog rječnika, kao i njegove prednosti. Na kraju ovog završnog rada prikazat ću i grafičko oblikovanje slikovnog rječnika koji je tematski i estetski primjeren dječjem uzrastu.

2. SLIKOVNI RJEČNIK – DEFINICIJA

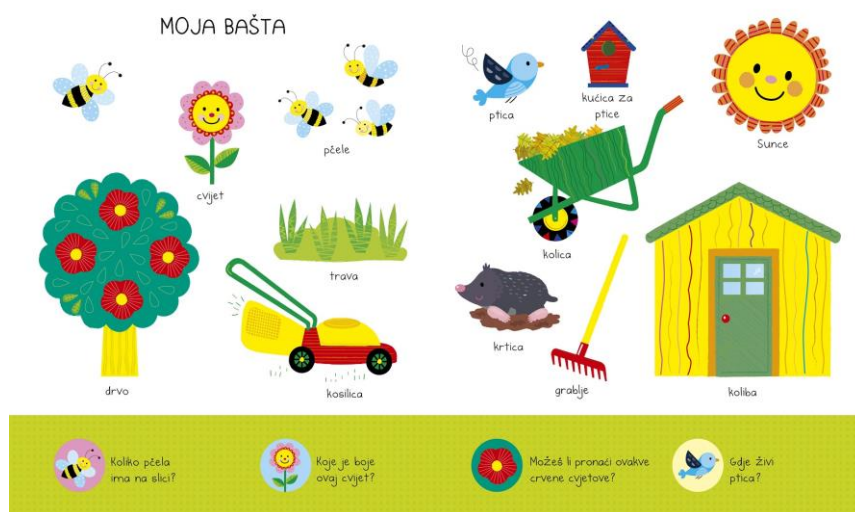
2.1. Što je slikovni rječnik?

Slikovni je rječnik poseban tip rječnika koji obuhvaća dva različita znakovna sustava - prirodni jezik i sliku. Slikovni rječnik poučava kroz slike. U slikovnom rječniku slika pokazuje značenje riječi umjesto da vam kaže značenje same riječi. Prikazuje sliku koja objašnjava neku riječ. Slikovni rječnik može biti i jezični udžbenik i slikovnica, ovisno o tome s kojom je nakanom sastavljen i kome je namijenjen. [5]

Definicija rječnika općenito se smatra kao organizirani popis riječi jednoga jezika ili više njih. Slikovni rječnik spada u poseban tip leksikografskog djela, a kao što je već spomenuto on može biti i jezični udžbenik i slikovnica, ovisno kojoj je publici namijenjen. Bez obzira o kakvoj vrsti slikovnog rječnika se radi, svima je zajedničko da se koriste dvama različitim znakovnim sustavima tj. on je zapravo dvojezičan.

2.2. Razlika između slikovnog rječnika i običnog leksikografskog rječnika

Za razliku od lingvističkih rječnika u kojima se neka riječ objašnjava leksikografskom definicijom na istom ili drugom jeziku, slikovni rječnici riječi objašnjavaju slikom, odnosno slici se pridružuje naziv. [5] Isto tako, za razliku od klasičnih jezičnih rječnika, sadržaj se u slikovnim rječnicima najčešće organizira konceptualno.

Slika 1 Primjer slikovnog rječnika

nàrihtati (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* nàrihtān) *reg.* 1. (što, se) staviti na određeno mjesto ili u određeni položaj; postaviti 2. (komu, što) *razg.* napraviti kakvu spletku, svinjariju; namjestiti (igru kome), urediti da tko padne u klopku

narihtávati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* narihtávām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje) *reg.*, v. narihtati

nàrijětko *pril.* u velikim razmacima, rijetko (u prostornom i vremenskom smislu)

narikača ž *etnol.* žena koja nariče, oplakuje pokojnika, žena koja se time profesionalno bavi; jaukarica

nàrjěčje *sr* po nekim svojstvima i kriterijima prepoznatljiv govor živoga i prirodnog jezika, skup određenih dijalekata

△ *kajkavsko* ~, *čakavsko* ~, *štokavsko* ~ skupine hrvatskih dijalekata nazvanih prema upitnoj zamjenici: kaj, ča, što

NARKO- kao prvi dio riječi kazuje da se ono što je u drugom dijelu odnosi na omamljivanje, omamljiva (opojna) sredstva, uspavljivanje; omamljenost, opijenost, ukočenost [*narkomanija*]

Slika 2 Primjer leksikografskog rječnika

2.3. Važnost slikovnog rječnika i utjecaj na razvoj dječjeg govora

Iako slikovni rječnici imaju svojih ograničenja korisni su za učenje jezika. Jedna od prednosti slikovnih rječnika je da lakše pamtimo ono što vidimo, putem slike imamo predodžbu o čemu se radi. Također vizualno privlačne i zanimljive ilustracije mogu privući mlade korisnike na korištenje rječnika te tako pridonijeti interesu za učenje novih riječi. [1]

Djeca uvijek najbolje uče kroz vizualne tehnike. Učenje novih riječi uz slike koje vide izvrsna je tehnika za razvoj verbalnih vještina među njima. Povezivanje slika s riječima djeci pomaže da bolje razumiju riječi, kao i da ih bolje povežu i zapamte putem slike.

Prva knjiga s kojom se dijete susreće je upravo slikovnica. Uz slikovnicu dijete svladava jezik i govor, vježba zapažanje i razvija maštu, vježba zapažanja i maštu pomoću ilustracija, ali i, kao u našem slučaju, uči o zavičaju ili zavičajnom identitetu. Slikovni rječnik možemo shvatiti i kao slikovnicu. On s djecom komunicira preko slike i teksta. Slikovni rječnik kod djece potiče razvoj govora, bogaćenje rječnika i drugih vještina. [2] Slikovni rječnik je idealno okruženje za razvoj jezika i razumijevanja kod djece. Svrha slikovnog rječnika je da razvija govor i bogati fond riječi, potiče interes za nečim novim. Učenje uz slikovni rječnik od rane djetetove dobi pridonosi bogaćenju djetetova rječnika, ali i razvoja svijesti o svijetu koji ga okružuje poput učenja o zavičajnosti i zavičajnom govoru. [6]

3. ZAVIČAJ, ZAVIČAJNOST I ZAVIČAJNI IDENTITET

Zavičajna baština istovremeno obuhvaća materijalna i duhovna dobra jednog određenog područja. Pod zavičajnu baštinu spadaju sva znanja i vještine koje je pojedinac na određenom prostoru i vremenu ostavio. One čine temelj i svjedok su bogatog povijesnog identiteta. Svima nam je važan identitet, ali kao kulturološko pitanje. Današnje vrijeme globalizacije koja je vrlo utjecajna pripomaže gubljenju identiteta i zato je važno započeti s učenjem u ranoj predškolskoj dobi. Djeca su prirodno znatiželjna i okolina je idealno mjesto i jedno od prvih mjesta iz koje dijete uči u interakciji s drugom djecom i odraslim osobama. [7] To je temelj za izradu ovog slikovnog rječnika koji je glavni cilj ovog završnog rada. Kako možemo zaštititi zavičajnost i zavičajni identitet? Djeca su budućnost, vođena znatiželjom i interakcijom, te stoga i idealan medij za usvajanje vrijednosti o zavičajnosti i zavičajnom govoru. Djecu treba poticati i u njih usađivati ljubav prema zavičaju.

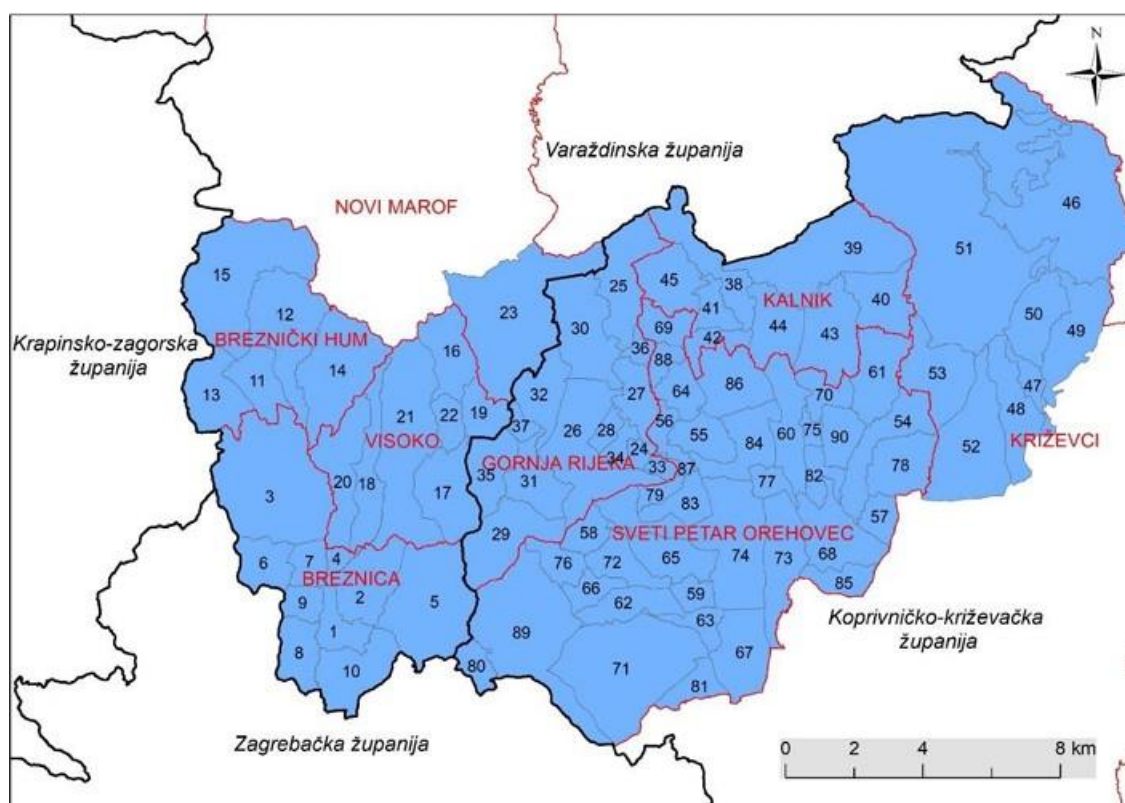
3.1. Definiranje pojma zavičaj

Zavičaj je mjesto rođenja, rodni kraj. Pod zavičaj mislimo na ono što nam je prenio rodni kraj: povijest, običaji, govor, kultura. Za nekoga je zavičaj mjesto rođenja i odrastanja, dok je za druge zavičaj je mjesto sigurnosti koje ne treba napuštati. Gajiti i njegovati ljubav prema zavičaju treba se učiti od ranog djetinjstva jer što više volimo svoje znat ćemo voljeti i tuđe, i samim time stvarati pozitivan odnos prema svakome. Zavičajni identitet je baština, naslijeđena kulturna dobra čija je glavna značajka čuvanje i njegovanje svega što su nam preci ostavili, kao kulturu, tradiciju te zavičajnu mudrost. [4] Svaka osoba na svijetu ima svoj jedinstveni identitet, a dio tog identiteta čini zavičaj. Svaki običaj, dijalekt, govor, tradicija i ostali baštinski sadržaji su dio zavičajnog identiteta neke osobe.

Njegovanje zavičajnog identiteta temelj je očuvanja baštine. Bogatstvo jezične kulture uvelike ovisi o promicanju i čuvanju baštine svojega kraja. S obzirom da zavičajni govor nikome nije materinski jezik, govor svakoga učenika više ili manje odstupa od jezičnoga standarda. [7] Kako bi se pridonijelo očuvanju zavičajnog govora djecu treba učiti i poticati ih na korištenje i učenje o govoru kraja iz kojeg potječe. Poticanje i prenošenje zavičajnog govora najmlađim govornicima možemo smatrati jednim od važnih zadataka u prenošenju i promicanju zavičajnog govora. Obitelj ima iznimnu važnost u izražavanju i njegovanju te promicanju zavičajnosti koja se njeguje od rođenja djeteta. Zavičajna edukacija je temeljena na dobrovoljnosti sudjelovanja učenika i nastavnika, kao i roditelja.

3.2. Potkalničko prigorje i njegovanje zavičajnog identiteta toga kraja

Potkalničko prigorje relativno je noviji termin za područje koje pokriva grad Križevce i četiri okolne općine (Kalnik, Gornja Rijeka, Sv. Petar Orehovec i Sv. Ivan Žabno), a nalazi se u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, na jugozapadnom dijelu Koprivničko-križevačke županije. Dosadašnji su nazivi, manje ili veće čestoće uporabe, za područje s takvim opsegom bili ‘križevačko prigorje’, ‘kalničko prigorje’, križevačko-kalnička regija, ali i općenito ‘križevački kraj’. [8] Centar potkalničkog prigorja su Križevci. Hrvatski jezik ima bogatu dijalektnu raznolikost i, da bi se ona istražila, potrebno je posjetiti različita područja i zabilježiti karakteristike svakog govora. [9] Kajkavsko narječje jedno je od triju narječja hrvatskog jezika. Kajkavsko narječje još uvijek dobro čuva stare jezične osobine iako se više riječi mjesnih govora gubi iz aktivnog leksika starijih govornika, a pogotovo govornika srednje i mlađe dobi. Rječnik pojedinoga mjesnoga govora ili više njih može biti poticaj za bolje njegovanje lokalne kajkavske riječi, čime se ostvaruje i bolji osjećaj lokalnog identiteta.

Slika 3 Karta potkalničkog Prigorja

Sâmi govori potkalničkoga Prigorja pripadaju, prema Lončariću, glogovničko-bilogorskim dijalektima (Križevci i njemu istočni govori) i gornjolonjskim dijalektima (govori zapadno od Križevaca). [4]

Za razvoj zavičajnog identiteta ključna je kulturna pripadnost i kulturni identitet, a već prvim ulaskom u vrtić ili školu djeca su u doticaju s različitim kulturama. [6]

Predškolska dob je razdoblje spontanog intenzivnog otkrivanja, istraživanja i učenja imitacijom i igrom. Rano razdoblje života djeteta idealno je za poticanje razvoja kognitivnih sposobnosti djeteta, a slikovni rječnik jedan je od izvora učenja. Slikovni rječnik može biti polazna točka za poticanje likovnog izraza, govorenja te poticanja ljubavi prema zavičajnom idiomu, svome kraju, zavičaju i zavičajnom govoru.

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

4.1. CILJ I PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je utvrditi poznavanje zavičajnog govora kod učenika nižih razreda osnovne škole te ispitati razliku korištenja zavičajnog govora između učenika gradske i seoske govorne sredine.

4.2. MJERNI INSTRUMENTI I NAČIN PROVOĐENJA ISTRAŽIVANJA

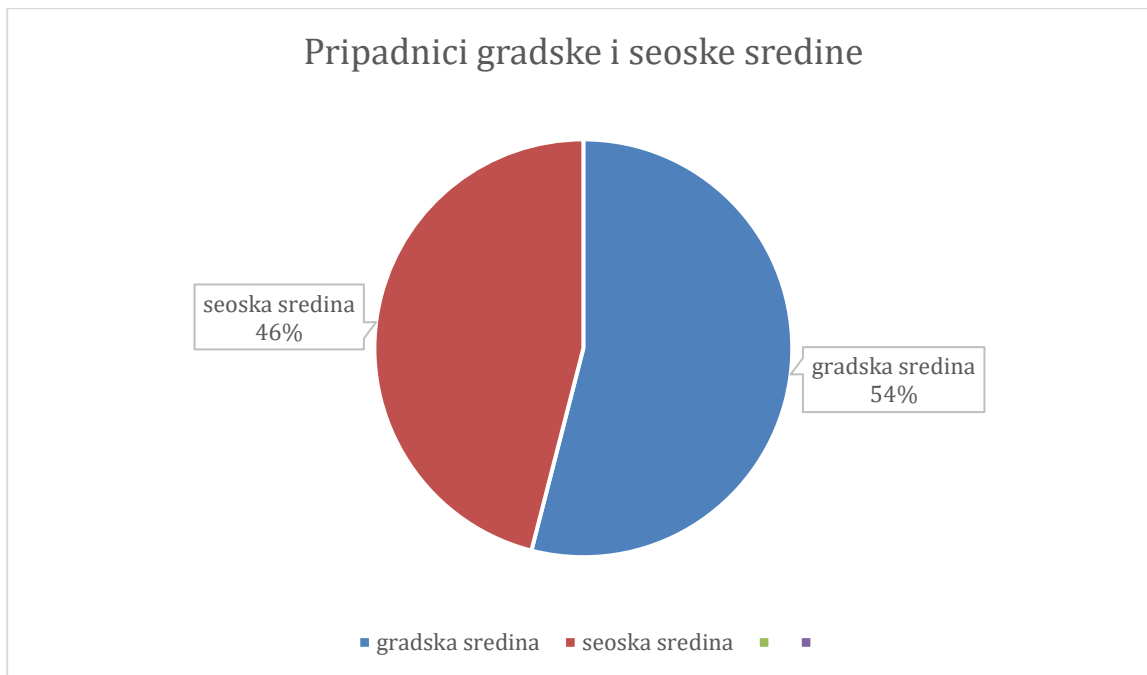
Istraživanje je provedeno putem anonimnog anketnog upitnika za učenike koji se sastoji u 2 dijela: prepoznavanje riječi u kontekstu i izvan njega.

1. dio istraživanja uključuje pjesmicu na zavičajnom govoru. Riječi iz pjesmice potrebno je prevesti na hrvatski standardni jezik. To se odnosi na prepoznavanje riječi u kontekstu.

2. dio istraživanja uključuje nasumične riječi. Potrebno je povezati sličice s riječima na zavičajnom govoru, kako bi se utvrdilo koliko riječi na zavičajnom govoru učenici prepoznaju. To se odnosi na prepoznavanje riječi izvan konteksta.

4.3. ISPITANICI

Ispitanici u ovom istraživanju su učenici trećih razreda Osnovne škole Vladimir Nazor u Križevcima te Područne škole Miholec. Anketa je provedena anonimno, pisanim putem, u razrednoj učionici te na nastavi Hrvatskog jezika. Anketa je provedena u prirodnom okruženju učenika (u školskoj učionici), tijekom trajanja nastavnog sata. Anketi je ukupno pristupilo 50 učenika (N=50). Ispitani su učenici trećeg razreda kako bi se književno djelo uklopilo u nastavni sadržaj (učenici u trećem razredu osnovne škole uče o zavičajnom jeziku, a također je i odabrana pjesmica kao dio ankete primjerena za taj uzrast). Od 50 učenika, 27 učenika polaznici su Osnovne škole Vladimir Nazor u Križevcima, a 23 učenika su polaznici Područne škole Miholec. Polaznici Osnovne škole Vladimir Nazor pripadaju gradskoj sredini, a polaznici Područne škole Miholec seoskoj sredini. Upravo ta pripadnost gradskoj ili seoskoj sredini osnovni je kriterij istraživanja, kao i nezavisna varijabla.

Grafikon 1 Postotak pripadnika gradske i seoske sredine

4.4. HIPOTEZE

1. Kontekst utječe/ne utječe na uspješnost poznavanja riječi
2. Učenici znaju više riječi ako imaju dan kontekst u kojem su te riječi upotrjebljene
3. Ne postoji/postoji razlika u poznavanju riječi s obzirom na pripadnost gradskoj ili seoskoj sredini

Rezultati će biti prikazani u 2 dijela, s obzirom da je u 2 dijela provedena anketa.

1.dio – riječi iz pjesme – broj riječi koji razumiju i ne razumiju -koliko je točnih riječi povezano sa sličicama

2.dio - po kriteriju geografske pripadnosti – 2 naselja – gradska sredina (Križevci) i seoska sredina (Miholec) – postoji li razlika u rezultatima?

4.5. VARIJABLE

Zavisna varijabla je broj riječi koje učenici poznaju, a nezavisna varijabla je pripadnost gradskoj ili seoskoj sredini.

4.6. PROVEDBA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno kao nastavni sat Hrvatskoga jezika u trajanju od 45 minuta. Provedeno je u dva dijela, kao dvije aktivnosti. Prvi dio istraživanja odnosi se na prepoznavanje riječi u kontekstu, što je u ovom slučaju pjesmica na kajkavskom narječju. Učenici trebaju pročitati pjesmicu i podcrtane riječi kajkavskog narječja iz pjesmice prevesti na standardni jezik. Odabran je dio pjesme na kajkavskome narječju „Deca“, pisca Dragutina Domjanića, jer sadrži dosta riječi koje su povezane s našim istraživanjem i primjerena je dječjem uzrastu. Drugi dio istraživanja odnosi se na spajanje riječi na zavičajnom govoru s pripadajućim sličicama. Drugi dio istraživanja odnosi se na prepoznavanje riječi izvan konteksta.

Pjesmica koja je korištena u istraživanju: "Deca", Dragutina Domjanića.

DRAGUTIN DOMJANIĆ - DECA

Prehajalo vreme je v igri
Tak naglo, da nismo nit znali,
Da poldan najenput je došel
I da su vre doma nas zvali.

A doma su bili vu brigi
I dedek je pošel k ormaru
Polahko je steklo odpiral
I vuru opipal tu staru.

On, bogec, je z rukami gledel,
Te velike oči i lepe
Vu mraku navek su mu bile,
Čez leta i leta vre slepe.

K obloku je višeput došel,
Pogledel, poslušal v dvorišće
I zazval: “Vre poldan je prešel,
Naj decu sad negdo poišće!”

Vsi išli su iskati decu,
Al deca su dobro se skrila,
Smejućki su gledela z kuta,
Vre doma pri hiži su bila.

Vu hiži se kadila juha
I kad smo mi k stolu se seli,
I sunce je došlo za nami,
Pozlatilo stol nam je celi...

4.7. REZULTATI PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA

Ono što nas je zanimalo u provedenom istraživanju je postoji li razlika u razumijevanju i prepoznavanju riječi sa i bez danog konteksta u kojem su korištene. U tu svrhu u prvom dijelu je korištena pjesmica na kajkavskom narječju, a u drugom dijelu korišten je samo popis riječi koje treba povezati sa odgovarajućim sličicama. Prvi dio odnosi se na prepoznavanje riječi uz kontekst, a drugi dio izvan konteksta. Osim toga, ono što je također bitno za istraživanje je postoji li razlika u razumijevanju i ukupnom broju prepoznatih riječi između ispitanika koji pripadaju gradskoj i seoskoj sredini.

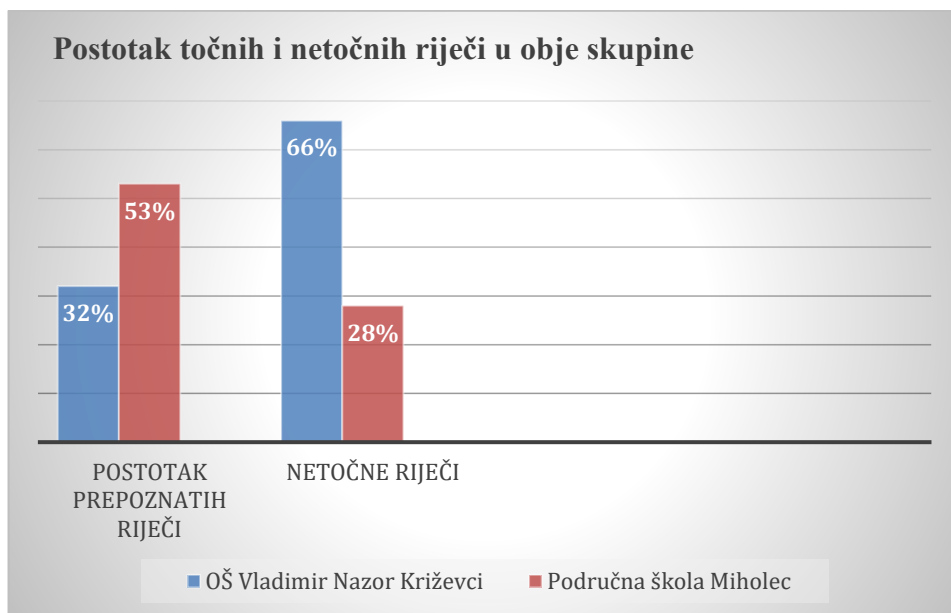
Tablica ispod prikazuje broj prepoznatih riječi u kontekstu, koji je u ovom slučaju pjesmica. Podcrtane riječi u pjesmici učenici su trebali prevesti na standardni hrvatski jezik. Tablica prikazuje ispitanike Osnovne škole Vladimir Nazor u Križevcima i ispitanike Područne škole Miholec. Podcrtane riječi iz pjesmice su: vreme, poldan, dedek, steklo, vuru, rukami, obloku, dvorišće, decu, hiži.

RIJEČ	UČENICI OSNOVNE ŠKOLE VLADIMIR NAZOR		UČENICI PODRUČNE ŠKOLE MIHOLEC	
	T	N	T	N
POLDAN	6	21	17	6
DEDEK	20	5	21	2
STEKLO	2	25	9	16
VURU	5	22	15	8
RUKAMI	8	17	20	3
OBLOKU	3	25	9	16
DVORIŠĆE	15	12	11	12
DECU	18	9	20	3
HIŽI	3	25	7	14

Tablica 1 Prikaz točnih i netočnih riječi kod ispitanika

U Tablici 1 prikazan je broj točnih odgovora za svaku ponuđenu riječ (T) i broj netočnih riječi (N) s obzirom na ispitanike u dvije škole. Učenici OŠ Vladimira u Križevcima ukupno su prepoznali 80 riječi, a učenici Područne škole Miholec 129 točnih riječi. Učenici OŠ Vladimir

Nazor u Križevcima imaju ukupno 161 netočnih riječi, a učenici Područne škole Miholec ukupno 70 netočno odgovorenih riječi.

Grafikon 2 Postotak točnih i netočnih riječi u obje skupine

Grafikon 2. prikazuje ukupni postotak (%) točno odgovorenih riječi i netočno odgovorenih riječi za obje škole. Možemo vidjeti da je postotak prepoznatih riječi puno veći u seoskoj sredini, a puno manji u gradskoj sredini, što nam govori da djecu iz seoske sredine prepoznaju više riječi.

Drugi dio istraživanja odnosi se na prepoznavanje riječi izvan konteksta, što su u ovom slučaju ponuđene riječi koje treba spojiti s odgovarajućim sličicama.

Primjer anketnog upitnika za drugi dio istraživanja:

ANKETNI UPITNIK ZA UČENIKE

Svrha ovog anketnog upitnika je izrada završnog rada koji obrađuje tematiku zastupljenosti zavičajnog govora kod djece osnovnoškolske dobi. Sve informacije prikupljene putem ovog anketnog upitnika bit će isključivo korištene za potrebe ovog završnog rada.

Upitnik je anoniman i nije ga potrebno potpisivati.
Hvala Vam na suradnji!

1. IZ KOJEG MJESTA DOLAZIŠ?

2. KORISTI LI SE ZAVIČAJNI JEZIK U TVOJEM KUĆANSTVU?

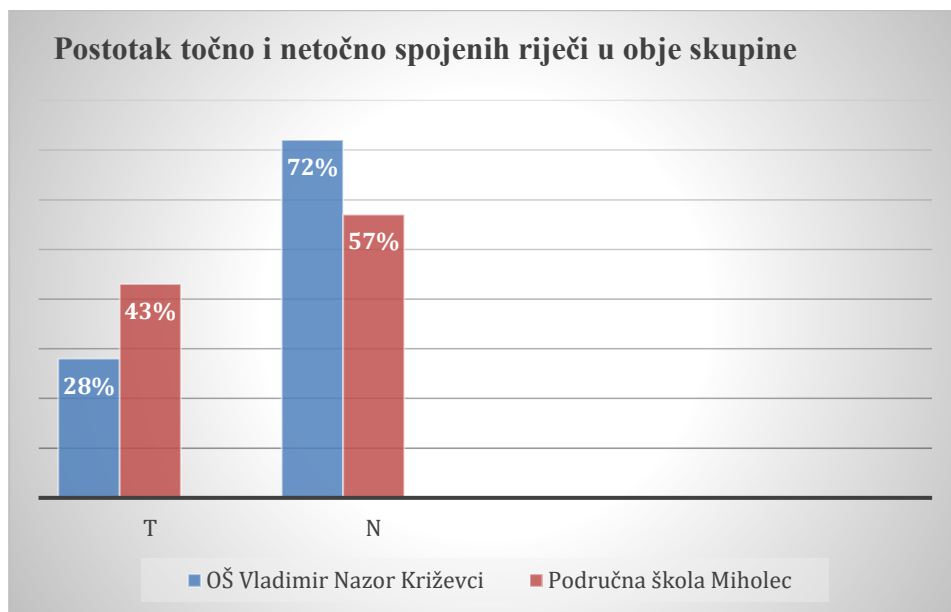
3. SPOJI SLIČICE S ODGOVARAJUĆIM POJMOVIMA.

	DEŽD	
	CUCEK	
	AFINGER	
	IMBROLA	
	DEČEC	
	CUG	
	BICIKLIN	
	HIŽA	

Slika 4 Primjer anketnog upitnika

Rezultati drugog dijela istraživanja slični su kao i kod prvog dijela.

Riječi koje je trebalo spojiti s odgovarajućim sličicama su: dežd, cucek, afinger, imbrola, dečec, cug, biciklin i hiža. Kod ispitanika OŠ Vladimira Nazora u Križevcima najviše netočno spojenih odgovora bilo je za riječi cug, imbrola i hiža i dežd, a kod ispitanika Područne škole Miholec za riječi cug i afinger. Najviše točno odgovorenih riječi kod ispitanika OŠ Vladimira Nazora u Križevcima je za dečec i biciklin, a kod ispitanika Područne škole Miholec za riječi cucek, dečec i biciklin.

Grafikon 3 Postotak točno i netočno spojenih riječi u obje skupine

Nakon provedenog istraživanja dolazimo do zaključka da broj točnih riječi ovisi o pripadnosti ispitanika gradskoj ili seoskoj sredini. Više riječi prepoznaju ispitanici seoske sredine.

Kada gledamo na prepoznavanje riječi u kontekstu ili izvan konteksta, tu se ne primjećuje neka značajna razlika, što znači da broj točnih riječi ne ovisi puno o kontekstu.

5. Oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog prigorja

5.1. Cilj oblikovanja

Cilj izrade ovog rječnika je da djeca steknu znanje o svojem zavičaju, zavičajnom govoru te grade zavičajni identitet, kao i formiranje obrazovnog materijala u svrhu očuvanja zavičajnog govora. Rječnik je namijenjen djeci predškolske dobi i nižih razreda osnovne škole (1. - 4. razred).

5.2. Znanja koja se usvajaju izradom ovog rječnika

- stjecanje i razvoj vještina učenja, povezivanja sadržaja i zaključivanja (poznavanje zavičajnog govora, naučiti se izražavati na zavičajnom govoru)
- usvajanje pojmova kojima dijete razumije i objašnjava sebe i okolinu koja ga okružuje
- razumijevanje i poštivanje različitosti među ljudima
- sposobnost samo poticanja na djelovanje
- poticanje istraživačkog duha djeteta
- poticanje interesa za zavičajni govor
- prihvaćanje, njegovanje i razumijevanje vrijednosti o zavičajnom govoru

5.3. Konceptija i ustrojstvo rječnika

Slikovni rječnik govora potkalničkog Prigorja zamišljen je kao ilustrirana knjižica manjeg formata s riječima zavičajnog govora poredanih abecednim redom, edukativnog karaktera, namijenjena mlađim uzrastima, a trebala bi potaknuti dječji interes za zavičajni jezik. Uz svaku riječ ide odgovarajuća ilustracija koja predstavlja navedeni pojam, kako bi dijete moglo lakše usvojiti i prepoznati riječi. Kako u potkalničkom Prigorju ne postoji samo jedna varijanta govora, rječnik bi uključivao riječi različitih govora (iz više mjesnih govornih područja). Sam rječnik zamišljen je u formi knjižice manjeg formata prigodnog za djecu, te kao "flash cards" ili kartice za učinkovito učenje. Pojmovi u slikovnom rječniku su odabrani kako bi odgovarali djeci mlađeg uzrasta. Cilj je da dijete osim prepoznavanja pojmova preko ilustracija usvoji riječi tj. duh jezika.

Kajkavski književni jezik ima 28 slova:

**A B C Č D Đ E F G H I J K L LJ M N NJ O P R S Š T U V
Z Ž.**

Glas (i slovo) *ć* ne postoji u Kajkavskom. Umjesto toga se *č* izgovara kao meko *ć*.

Kajkavski jezik ne poznaje niti glas *dž*.

Glas *đ* nije originalno Kajkavski, a tamo gdje postoje riječi s *j* se treba pisati *j* umjesto *đ*.

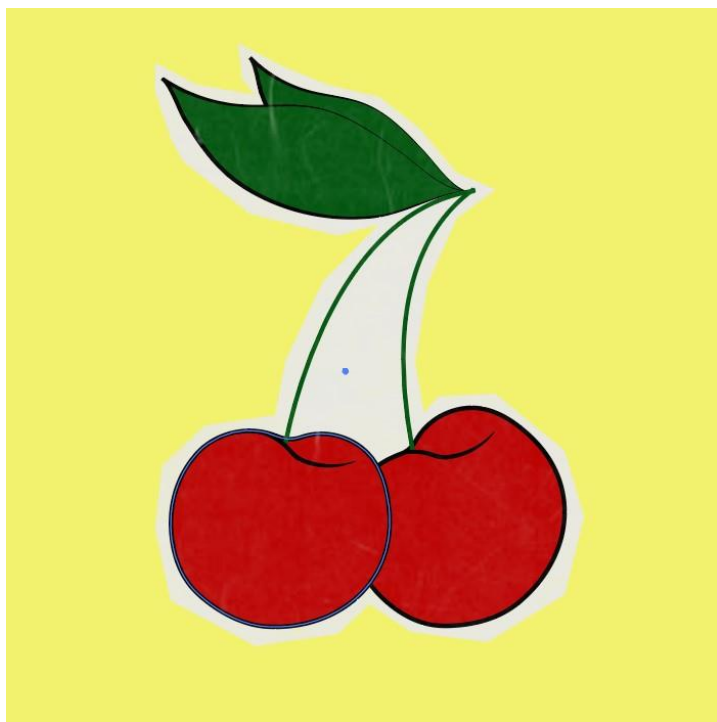
(primjer **ajngel -andel**)

Kako je u kajkavskom govoru teško koristiti sva slova, u rječnik nisu ubrojani ni **lj** i **nj** jer praktički nema riječi koja počinje ovim glasovima. Isto je i s glasom **u**. Upravo ta raznolikost u glasovima i izgovaranju riječi ono je što čini kajkavsko narječje karakterističnim i izdvaja ga od ostalih govora.

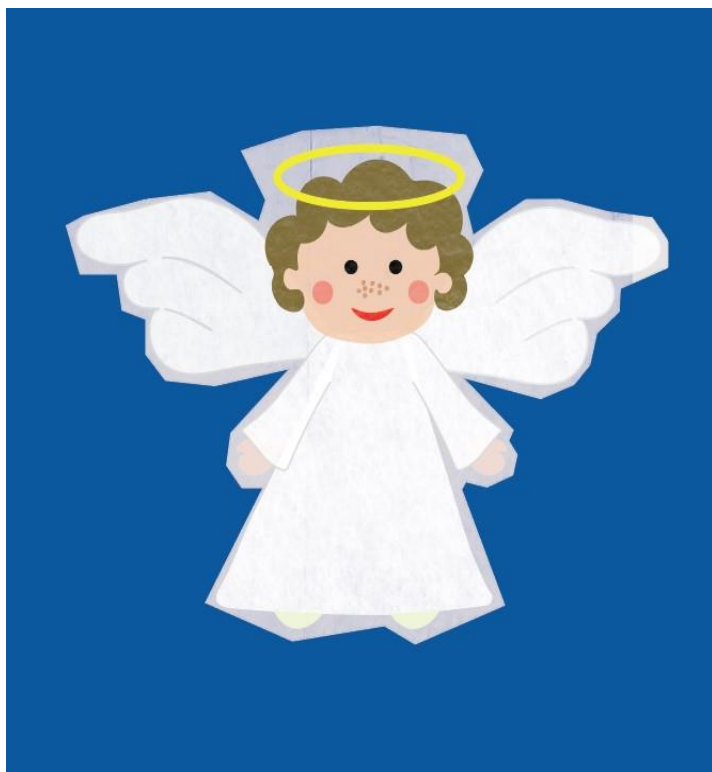
5.4. Ilustracije

Ravnoteža između sadržaja i forme ilustracije, te jedinstven izraz likovnog stvaratelja, čimbenici su koji određuju razinu kvalitete ilustracije. Pomoću ilustracije može se pojasniti pojedini tekst, pjesma ili priča i na taj način pružiti grafičku prezentaciju pisanih riječi. Kad su u pitanju ilustracije za djecu predškolske i rane školske dobi, preporučljivo je da one budu inspirativne, da obogate doživljaj priče, potaknu zanimanje za sadržaj te da u djetetu razvijaju osjećaj za likovno lijepo. Ne pripovjedne slikovnice, kao što su slikovni rječnici, slikovnice koje razvijaju u djece razlikovanje osnovnih pojmova (veličine, odnosi, suprotnosti, boje itd.) i sl., stavljaju težište na slojevitost i višeznačnost slikovne poruke, dok riječi ostaju u drugom planu. Kroz slikovnice i kvalitetne ilustracije djeca razvijaju vizualnu pismenost. [11] Za slikovni rječnik odlučila sam se za ilustracije u apstraktni stilu kojeg odlikuje jednostavan, sažet pristup u kojem se ističu likovni elementi poput boje, forme i koncepta. Same ilustracije koje sam odabrala za slikovni rječnik rađene su u "cut out" stilu ili u stilu izrezanog kolaža. Smatrala sam da su takve ilustracije primjerene i zanimljive dječjem uzrastu. Sve ilustracije rađene su digitalno, u Illustratoru, a cilj je bio postići čist i jednostavan efekt. Osim ilustracija, važnu ulogu igra boja. Boja i ilustracija su za djecu veoma ključan element oblikovanja.[10] Boja je zaslužna za to da u čitatelju pokrene određenu emocionalnu reakciju. Djeci predškolskog uzrasta ilustracije u slikovnicama šarenije su. Odlučila sam da u rječniku prevladavaju vedre i jarke boje, kako bi djeci bilo zanimljivije i potaklo ih na zaigranost i želju za daljnjim istraživanjem.

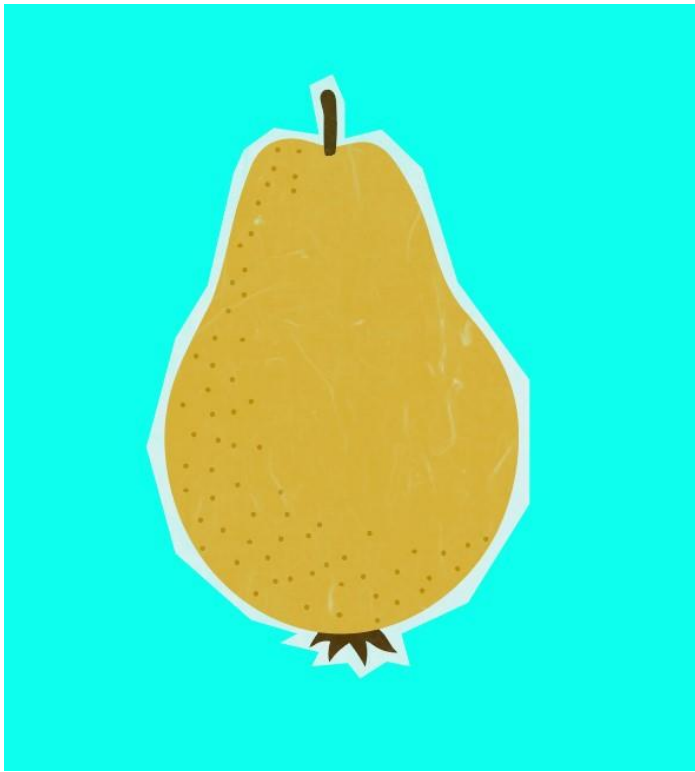
Primjer ilustracija za slikovni rječnik:

Slika 5 Vlastita ilustracija

Slika 6 Vlastita ilustracija

Slika 7 Vlastita ilustracija

5.5. Tipografija

Font te odabir tipografije jedan je od glavnih elemenata oblikovanja slikovnice pa se tako pri dizajniranju najčešće koriste jednostavna i čitka pisma, zakrivljene i oku ugodne linije. [10] Potrebno je izbjegavati teško čitljiva pisma te paziti na veličinu slova u skladu s djetetovim uzrastom, estetskim pravilima i s obzirom na položaj u slikovnici. Radi jednostavnijeg čitanja samog teksta koriste se bezserifna pisma. Djeca više vole i lakše čitaju toplu, prijateljski nastrojena slova - lakša su im za čitati ona zaobljenih linija i zatvorenih oblika.

Odabrana tipografija:

Bb

Aa

Tipografija koju sam izabrala odgovara dječjem uzrastu. Slova su zaobljenih linija te zatvorenih oblika, što je djeci lakše za čitati. Istraživanja su pokazala da su djeci lakša pisma za čitati ona koja imaju veću x visinu nego ona s manjom x visinom, kao i slova s dugim ascenderima i descenderima. Odabrani font je primjer takvih slova.

Grafičko oblikovanje slikovnog rječnika

Neki od razmatranih rješenja:

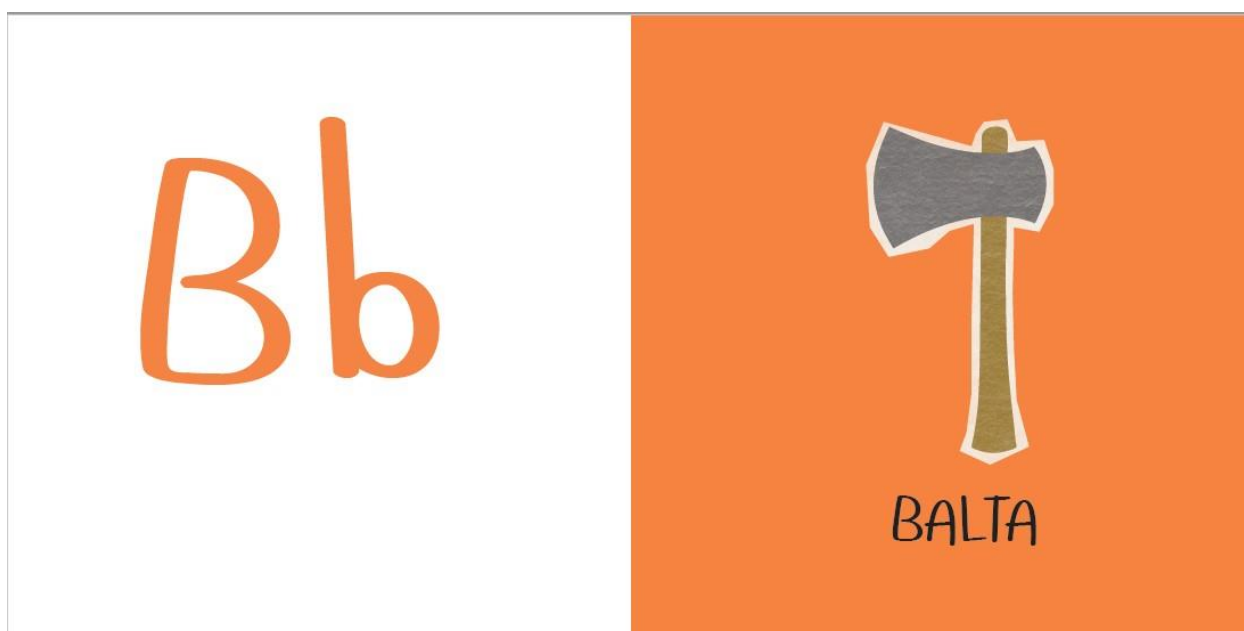
Slika 8 Vlastita ilustracija

Slika 9 Vlastita ilustracija

ODABRANO RJEŠENJE TEKSTA I ILUSTRACIJE

Što se tiče grafičkog uređenja odabranog rješenja uređenja, pokušala sam odabrati dizajn koji nije nametljiv, a informacije organizirati u jasan, čitak i jedinstven entitet. Prevladavaju žive i jarke boje pridonose vedrini. Djecu privlače jarke boje, a također imaju i jače reakcije na boje od odraslih.

Slika 10 Vlastita ilustracija

Slika 11 Vlastita ilustracija

MOCK UP PRIKAZ FINALNOG RJEŠENJA

Slika 12 Naslovna stranica

Slika 13 Stražnja stranica

Slika 14 Prikaz unutarnje stranice

DODATNE MOGUĆNOSTI

Slikovni rječnik moguće je proširiti na dodatne načine kako bi bio što zanimljiviji djeci i potaknuo djecu na zanimanje za zavičajni govor. Proširenje je moguće u vidu kartica za brzo učenje (eng. flash cards) ili memory igre. Kartice za brzo učenje ili eng. "flash cards" predstavljaju komad papira ili kartona, često plastificiranog, koji sadrži neku sažetu informaciju i služi kao podsjetnik pri učenju. Takva kartica sadrži mali broj informacija koje se uglavnom mogu sažeti jednom riječju. Informacije na tom komadu papira mogu biti prezentirane u obliku pisane riječi, određenog simbola ili slike. [12]

Kod djece predškolske dobi najčešće se koriste slikovne kartice. Koriste se prilikom podučavanja i širenja rječnika, u igrama kojima vježbamo pažnju, prilikom vježbanja radnoga pamćenja, prilikom usvajanja pred vještina čitanja i pisanja i sl. Takav način učenja zanimljiviji je i lakši za djecu, pogotovo kada je potrebno naučiti i objasniti nepoznate ili strane riječi.

Slika 15 Primjer dizajna kartica za brzo učenje

6. Zaključak

Slikovni rječnici su posebna vrsta leksikografskog djela koja definiciju neke riječi zamjenjuje slikom. Glavni cilj izrade ovog rječnika je očuvanje zavičajnog govora i promicanje svijesti o važnosti očuvanja zavičajnog identiteta. Tijekom procesa izrade ovog slikovnog rječnika postavljala sam si pitanja kakva bi ilustracija bila najbolja za ovaj tip rječnika, što bi trebao sadržavati dobar slikovni rječnik, kako bi trebale biti povezane riječi sa slikama te koliko ilustracija može pridonijeti učenju novih pojmova. Zaključak je da slikovna ilustracija može biti korisna za razumijevanje nepoznatih riječi i pojmova iz te imati pozitivan psihološki učinak na učenje, a posebno kod mlađe govorne populacije poput djece predškolske dobi i rane školske dobi.

7. Literatura

- [1] Visual Dictionary. 2001. Visual Dictionary. London : Dorling Kindersley
- [2] Berak, S. (2017). Važnost slikovnice i njezin utjecaj na razvoj dječjeg govora. Djetinjstvo i zavičajnost: jesu li u krizi?: 7. okrugli stol o zavičajnosti za djecu i mlade (zbornik radova). Split: Gradska knjižnica Marka Marulića
- [3] Lončarić, Mijo. 1996. Kajkavsko narječje, Zagreb: Školska knjiga.
- [4] Likovni jezik i likovne tehnike : temeljni pojmovi / Marijan Jakubin.
- [5] Djeca - čuvari djedovine : model vrtića s hrvatskim identitetom i njegovanjem interkulturalnosti : priručnik za odgojitelje, učitelje, roditelje, manjine, iseljenike – građane svijeta] / Inga Seme-Stojnović, Tijana Vidović.
- [11] Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama; Antonija Balić-Šimrak, Učiteljski fakultet, Zagreb Smiljana Narančić Kovač, Učiteljski fakultet, Zagreb

Internetski izvori:

- [5] <https://hrcak.srce.hr/173148>
- [6] <https://dabar.srce.hr/islandora/object/unipu%3A4971>
- [7] <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unizd:6339/datastream/PDF/download>
- [8] <https://hrcak.srce.hr/file/352542>
- [9] <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffos:2236/preview>
- [10] <https://eprints.grf.unizg.hr/2089/>
- [12] <https://razvojne.org/2019/01/03/sto-su-flash-cards/>

Popis slika

<i>Slika 1</i> Primjer slikovnog rječnika _____	2
<i>Slika 2</i> Primjer leksikografskog rječnika _____	3
<i>Slika 3</i> Karta potkalničkog Prigorja _____	5
<i>Slika 4</i> Primjer anketnog upitnika _____	12
<i>Slika 5</i> Vlastita ilustracija _____	16
<i>Slika 6</i> Vlastita ilustracija _____	16
<i>Slika 7</i> Vlastita ilustracija _____	17
<i>Slika 8</i> Vlastita ilustracija _____	18
<i>Slika 9</i> Vlastita ilustracija _____	19
<i>Slika 10</i> Vlastita ilustracija _____	19
<i>Slika 11</i> Vlastita ilustracija _____	20
<i>Slika 12</i> Naslovna stranica _____	20
<i>Slika 13</i> Stražnja stranica _____	21
<i>Slika 14</i> Prikaz unutarnje stranice _____	22

Popis grafikona

Grafikon 1 Postotak pripadnika gradske i seoske sredine

Grafikon 2 Postotak točnih i netočnih riječi u obje skupine

Grafikon 3 Postotak točno i netočno spojenih riječi u obje skupine

Tablice

Tablica 1 Prikaz točnih i netočnih riječi kod ispitanika

Sveučilište
Sjever

SVEUČILIŠTE
SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog Prigorja za djecu predškolske i mlade školske dobi

Ja, Nikolina Srbljinović (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog Prigorja (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Nikolina Srbljinović
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Nikolina Srbljinović (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom oblikovanje slikovnog rječnika govora potkalničkog Prigorja za djecu predškolske i mlade školske dobi (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Nikolina Srbljinović

